

**שמירת שמיטה למעשה
במדשאות וגנות הנוי**

עומדים אנו בפתחה של שנת השמיטה תשפ"ב – אחת לשבע שנים אנו מקיימים את מצוות השמיטה. "וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שְׁבֹת לֵה".

שנת השמיטה הבאה עלינו לטובה כוללת בתוכה רעיונות רוחניים כבירים, כמו גם רעיונות וערכים תרבותיים וחברתיים נעלים: ערכים של שוויון, צדקה וצדק חברתי, חשבון נפש ביחסינו לאדמה, לסביבה וליקום, ופנייה לפיתוח חיי הרוח.

שמירת שמיטה אינה מחייבת גינה עזובה ועצובת רוח. ניתן לקיים גינה נאה תוך הקפדה על ההלכה, אף אם מצוות השמיטה מטילה לחיקנו אתגרים בשל שמירת הלכות השמיטה.

ברכה גדולה מבטיחה התורה לשומרי השביעית,

מי ייתן ויתקיים בנו הפסוק "וְנִתְּנָה הָאָרֶץ פְּרִיָּהּ וְאֶכְלְתֶם לְשִׁבְעַת יָמֵי שְׁבֹתְתֶם לְבָטַח עֲלֵיכֶם".

הכנת גן הנוי לקראת השמיטה

המלאכות האסורות בשביעית הן: חרישה, זריעה, זמירה, קצירה ובצירה. גם שתילה, נטיעה והשקיית הנבטה כלולות, באיסור זריעה.

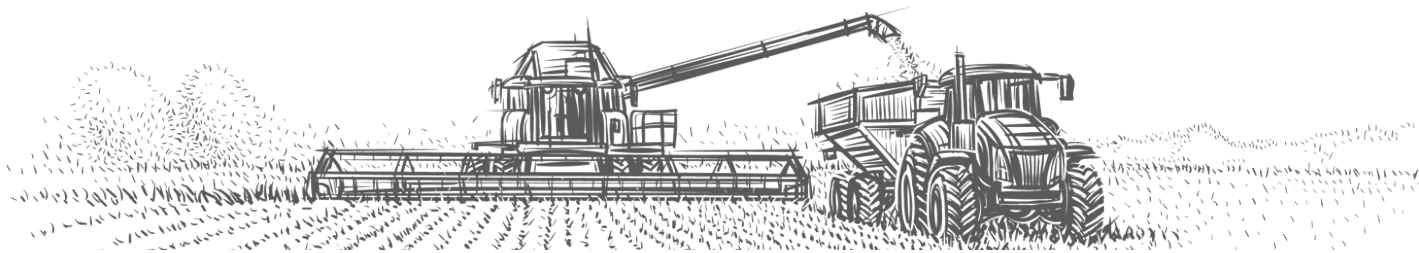
שאר המלאכות מותרות, כאשר עשייתן נועדה למנוע נזק ניכר לצמח. לפיכך, תעשינה בגנים, בשנת השמיטה, רק הפעולות ההכרחיות לשמירת קיומם וצורתם הכללית.

שאלה: כיצד מכינים את החצר והצמחייה שבה לקראת שנת השמיטה?

תשובה: יש לפעול בזמן שנותר עד השמיטה כדי למעט את המלאכות שיידרשו במהלכה. הכנה מסודרת של הגינה לקראת השמיטה תתרום להחזקה טובה במהלך שנת השמיטה. וכפי שיובהר בדפים הבאים:

הכשרת קרקע

- אין להכשיר את הקרקע בשביעית אפילו עבור עיבודה בשמינית כגון: ליישר את הקרקע, לבנות טראסות חקלאיות חדשות ולמלא אותן בעפר, לזבל, לסקל ולנקות את השטח לצורך זריעה/שתילה עתידית.
- מותר לסקל אבנים קטנות ממקומות שאינם עומדים לזריעה (כמו: גן משחקים, שביל וכדומה)
- **גידור:** מותר לגדר אפילו תוך חפירה בקרקע אך אסור למלא טרסות באדמה גם אם לא מתכוונים לשתול.
- **ניקוז פיתוח:** מותר לחפור תעלות ניקוז, סתימת בורות בשמיטה – מותר לבטיחות ומניעת מפגעים.

עשביה עידור וריסוס

- עידור וריסוס בשנת שמיטה בעיקרון אסור.
- לפיכך לפני שנת השמיטה, יש להקפיד על ניקיון הגינה מעשבים ולעדור היטב את כל הצריך עידור. מומלץ להשתמש בריסוס מונע נביטה.
- בשנת השמיטה אם העשבייה מפריעה לצמחים ויש חשש להשתלטותה על הצמחים ולגרימת נזק, או חשש לנחשים, מותר לרססה בעזרת קוטלי עשבים ועדיף בריסוס דרך מערכת ההשקיה. וכן מותר לנכש בעזרת חרמש מוטורי המכסח מעל פני האדמה, או לעקור ביד ללא עידור האדמה.

גיזום צמחים ועצי נוי

- במרבית צמחי ועצי הגינה אין צורך בגיזומם בשנת השמיטה, ובפרט אם נעשתה הכנה נכונה בערב השמיטה ולכן אסור לגזום בשמיטה כדי לגרום לצמיחה של ענפים חדשים, וכדי למלאות את חלל העץ, או להרבות צימוח והתפקטות.
- גיזום לעיצוב חייב להתבצע לפני השמיטה. גם את שאר הגיזומים אין לבצע בשמיטה, והם יכולים להידחות לשנה השמינית.
- בגדר חיה מומלץ לעשות גיזום עמוק לפני ראש השנה, ובהרבה מקרים הדבר יאפשר להימנע מגיזום בכל שנת השמיטה.
- בשנת השמיטה גיזום עצי הדר או עצי פרי צריכים שאלת רב לגבי אופן הגיזום אם בכלל.
- בשנת השמיטה מותר לגזום עצים ושיחים אם המטרה היא טובת האדם ולא טובת העץ. לפיכך גיזום בשמיטה שנועד לנוי בגדר חיה מלאה מותר וכן גיזום שמטרתו מניעת נזק לעץ מותר.

גיזום צמחים ועצי נוי המשך

- בשנת השמיטה אין לגזום גדר חי צעירה ע"מ שלא לעודד צימוח.
- גיזום הגורם לגידול – אסור בשביעית, גם קטיף פרחים שיגרום לפריחה נוספת אסור.
- גיזום שמטרתו לשימוש בענפים עצמם (כגון לסכך, להסקה, לבישול, לבנין וכדומה), או שנועד להסיר ענפים מסוכנים לאדם או לרכוש, או מפריעים לעוברים ושבים- מותר, כל שאינו מתכוין לתועלת האילן או הצמח. גיזומים אלו יש לבצע במקום שאינו אידאלי לצימוח.
- גיזום שמטרתו לשימוש על הנוי, כגון 'גדר חי' המעוצב בצורת שער או כדור, והגדר בוגר ומלא, ואין מטרת הגיזום להצמיח, אלא להיפך לדכא את הצימוח שלא יתפשט, וישאר בצורתו, מותר לעשות כן בשמיטה.

גיזום צמחים ועצי נוי המשך

- מותר לגזום גדר שענפיה פולשים לרחוב ועצים שפלשו לשטח הפרטי של התושבים.

- מותר להסיר ענפים חולים אך בשינוי ולא באופן מקצועי, אסור להוריד פרחים שהתייבשו.

- בעצי פרי יש לבצע את הגיזום עוד הקיץ, אחרי הקטיף. הדבר נבדק מקצועית, והתברר שאין שום נזק בביצוע הגיזום בקיץ (במקום בחודש ינואר הבא, כרגיל).

- אם פורצים סורים מן הכנה אשר עלולים לנוון את הצמח ולגרום לנזק משמעותי מותר להסיר אותם ע"י מחיקת עיניים.

- גיזום שמטרתו להרחיק ענפים יבשים או נגועים במחלה - מותר.

קטיף

קטיף

- קטיף שמטרתו יצירת גל פריחה נוסף - אסור.
- הסרת הפירות והפרחים היבשים (לאחר הפריחה) - אסורה.
- קטיף הפרחים לנוי - מותר אך יש לעשותו בשינוי (לא לחתוך בגובה הרגיל באותו זן ולהשאיר
- זיז מעל העין).

השקיה

מומלץ להתקין מערכות השקיה אוטומטיות ולכוון אותן לפני השמיטה. ההשקיה בשמיטה צריכה להיות רק במידה שתמנע את תמותת הצמחים, ולא לעידוד צמיחה, תנובת פרי ופריחה. ההשקיה מותרת רק ע"מ לקיים את הצמח ולא לפגוע בבריאותו או במראהו.

דישון

- זיבול ודישון בשנת השמיטה בעיקרון הינו אסור אלא אם כן הצמח או המדשאה יגלו סימפטומים של מחסור. לכן חשוב להקדים לדשן/לזבל לפני שנת השמיטה.
- יש לדשן קודם השמיטה בסוגי דשנים שימנעו צורך בדישון נוסף בשנת השמיטה. אחרי דישון כזה בדרך כלל יהיה אפשר להימנע מדישון באביב ובקיץ, בלי לגרום נזק לצמחים. יש לדשן במיני קומפוסט או בדשנים איטיים תמס לפני השמיטה את העצים, השיחים, המדשאות, הוורדים, הפרחים וצמחי הכיסוי העשבוניים.
- ניתן להשלים את מנות הדשן החסרות בשמיטה ע"י בדיקות קרקע ועלים. אם בכל זאת צריך לדשן בשמיטה יש לעשות זאת באמצעות מערכת השקיה ממוחשבת.

שתילת דשא צמחים ופרחים

- אסור לשתול בשנת שמיטה.
- ההמלצה היא לשתול פקעות ובצלים לפני ראש השנה, בערוגות ללא השקיה, ועם בוא הגשמים והקור הם ילבלבו ויפרחו.
- **צמחי מאכל וריח (עשבוניים):** צריכים להיקלט לפני ראש השנה, המלצתנו לשתול עד כשבוע לפני ראש השנה. אם השתרשו בשביעית יש בהם איסור ספיחין וצריך לעוקרם.
- **מדשאות:** יש לשתול עד שלושה חודשים לפני ראש השנה בכדי שהדשא יספיק לכסות את כל השטח

שתילת דשא צמחים ופרחים המשך

- **מרבדי דשא – מספר שבועות לפני ראש השנה ע"מ שיתפוס וייקלט.**
- **שתילת פרחי נוי או זריעתם – מותר עד כ"ו באלול -03.09.2021 ולהשקות מייד.**
- **פרחים:** במקום פרחים עונתיים יש לשתול לפני השמיטה: פרחים רב שנתיים, זרעים, בצלים ופקעות (גאופיטים) כדי שיקלטו לפני ראש השנה ויפרחו בשנת השמיטה.

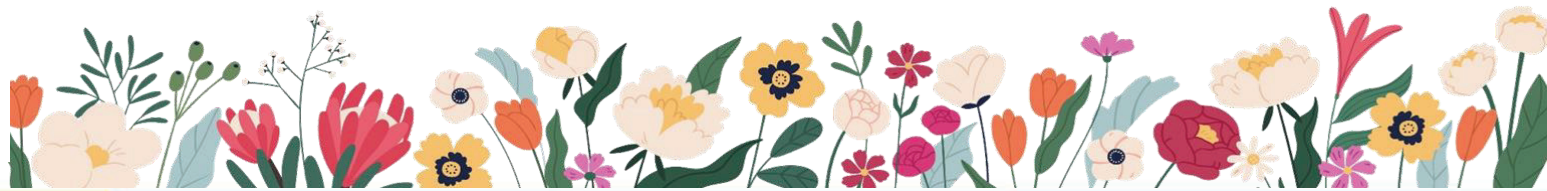
שתילת דשא צמחים ופרחים המשך

טיפול נוספים במדשאה

- טיפול בשולי הדשא (קנטים) לשמירת צורתו של הדשא מותר ועדיף לבצעו בריסוס או בחרמש מכני.
- יישור השטח, מילוי שקעים בחול, איוורור ודילול - אסורים לבצע בשמיטה. יש לבצע פעולות אלו לפני השמיטה.
- הכנת שטח לשתילת דשא לאחר השמיטה אין לבצע בשמיטה כלל

כיסוח הדשא

- מדשאה מכוסה אשר מטרת הכיסוח שלה הוא לשמור על גובה רצוי ולא לגרום לכל צימוח נוסף. יש לכסח במועד הרגיל בהתאם לגובה הכיסוח המומלץ לכל זן לשמירת המראה.
- בדשא צעיר שכיסוחו גורם בהכרח לצימוח אופקי של השלוחות ולהתפשטות מותר לכסח רק אם ללא הכיסוח ייגרם לדשא נזק ארוך טווח ובכל מקרה יש לבצע כיסוח גבוה.

נטיעת עצים

יש מועדים אחרונים לשתילת סוגי עצים, והם משתנים בין עצי פרי לעצי סרק ובין חשופי שורש לבעלי גוש אדמה.

- עצי סרק חשופי שורש מותר לנטוע עד ט"ו באלול.
- עצי סרק המושרשים בגוש ואין חשש להתפוררות הגוש בשעת השתילה מותר לנטוע עד כ"ט באלול.
- עצי פרי חשופי שורש מותר לנטוע עד ט"ו באב לפני השקיעה.

עציצים אדניות בגן בבית ובחממה

- עציצים המושמים מחוץ לבית דינם כגינת הנוי ויש להקפיד בהם באיסורי שמיטה
- שתילות: כל השתילות אסורות כולל באדניות – יש להקדים ולבצע שתילות לפני השמיטה ורצוי לפני ט"ו באב.
- עציץ בבית המונח על משטח שלא חדיר לשורשים כגון: אריחי ריצוף ומעליו גג מותר לבצע בו את כל הטיפולים הרגילים ואין בגדוליו איסור ספיחין. אין להעביר עציץ מהבית: לחצר, סככה לא מרוצפת ואדן חלון. בכדי להעביר עציץ מבית לבית טוב לעטוף אותו בשקית פלסטיק. מותר לשים פרחים במים אפילו עשויים הניצנים להפתח.
- במשרדים (לא בקומת קרקע) להם יש רצפה, גג, קירות, אין דין שמיטה ולכן מותר.

עציצים אדניות בגן בבית ובחממה המשך

- אין להוציא עציץ מהבית החוצה, וכן אין להעביר עציץ הנמצא בבית ולהניחו ע"ג קרקע, אפילו במקום מקורה (כגון סוכת צל, פרגולה מקורה וכדו')
- מותר להעביר עציץ מבית לבית או מחנות לבית. יש אומרים שאם ההעברה היא מעל אדמה גלויה מן הראוי לעוטפו בשקית פלסטיק בזמן ההעברה.
- מותר לשים פרחים באגרטל. גם אם הענפים משרישים בשל כך.

גינון- ריפוי בעיסוק במרפאות ובמרכזים רפואיים

כאשר מתקיימים, **כל** ארבעת התנאים הבאים (כולם) ניתן יהיה לקיים פעולת גינון של ריפוי בעיסוק.

להלן התנאים:

- הפעילות תעשה באדניות עציצים שאינם נקובים.
- פעילות הגינון והאדניות/עציצים נמצאים בתוך בית.
- האדניות והעציצים עשויים מזכוכית מתכת או פלסטיק קשה בלבד.
- האדניות/העציצים אינם גדולים מדי והעלים והענפים אינם בולטים או חורגים מדפנות העציץ.
- השתילים ירכשו במשתלה שומרת שמיטה.

גינון- ריפוי בעיסוק במרפאות ובמרכזים רפואיים המשך

- גידול בחממה במצע מנותק מהקרקע עבור ריפוי בעיסוק, ניתן לגדל בחממה כאשר מתקיימים התנאים הבאים:
 - מבנה יציב וקבוע עם דפנות בגובה 1 מ' לפחות הגג מחופה בפוליאתילן כל הקרקע מחופה היטב ביריעה עבה אטומה למים. כלי הגידול יהיו בנפח של עד כ-60 ליטר.
 - השתילים ירכשו במשתלה שומרת שמיטה.

צמחי מים צפים וגידולי מים בשמיטה

"הידרופוניקה" – לטובת הטיפול במטופלים גידולי מים מותרים בשמיטה במוסדות הכללית.

טבלה מסכמת למותר ואסור בהכנת שטח לשתילה בשמיטה

מותר	אסור	העבודה
	אסור ❌	עיבוד קרקע = חריש
	אסור ❌	זיבול ודישון יסוד
רק בבית עם גג ורצפה ✅	אסור ❌	זריעה
רק בבית ✅	אסור ❌	נטיעה
מותר בלי עיבוד ✅		פיתוח שבילים, קירות...
מותר בלי עיבוד, לקיום הצמחים בלבד ✅		פריסת השקייה

טבלת סיכום מותר ואסור באחזקת הגן בשמיטה

מותר	אסור	העבודה
מותר בכמות נדרשת 	אסור בעודף 	השקיה
רק למניעת תמותה ונזק בקרקע חולית 	אסור 	דישון
רק למניעת תמותה ונזק 	אסור 	זיבול
	אסור 	גיזום להמשך פריחה
מותר מבלי להתכוון 		קיטום להורדת פרח
	אסור 	גיזום לעיצוב עץ
מותר בשינוי 		גיזום למניעת שבר
מותר בלי לעבד 		ניכוש עשבים
מותר לניקיון 		כיסוח עשב
מותר 		ריסוס עשב
מותר אם הנזק משמעותי 		הדברת פגעים

טבלת סיכום מותר ואסור באחזקת הגן בשמיטה

מותר		אסור		העבודה
מותר	✓			טיפול בדומם
מותר	✓			טיפול במתקנים
		אסור	✗	החלפת צמחים
מותר	✓			ניקיון הגן
		אסור	✗	השלמת שתילת מילואים
מותר	✓			טיפול במערכת השקייה
מותר גדר בוגרת	✓			גיזום גדר חיה
		אסור	✗	עיבוד הקרקע
מותר ללא עיבוד	✓			יצירת גומות

טבלת סיכום מותר ואסור באחזקת הגן בשמיטה

מותר		אסור		העבודה
ע"פ הצרכים	✓	להשקות בעודף	✗	השקייה
		אסור	✗	דישון
מותר כרגיל	✓			כיסוח
מותר ללא עיבוד	✓			שולי הדשא
		אסור	✗	דילול
		אסור	✗	איוורור
		אסור	✗	חיפוי
		אסור	✗	שזרוע
מותר	✓			צביעת הדשא
מותר	✓			ניקיון
מותר	✓			טיפול במערכת ההשקיה

לעילוי נשמת אבינו
משה בן מנצור הלל ז"ל
גלב"ע ט"ו ניסן התשס"ז
ת.ג.צ.ב.ה